

սանող: Սովորում եմ արաբերեն: Դասախոս՝ Մոսկվայի Արևելյան Ինստիտուտի շրջանավարտներից երիտասարդ և հմուտ արաբագետ Հրանտ Սարգսյանն է: Ես Իրանում ավարտել էի իրանական միջնակարգ դպրոցը... Հետագային, ամբողջ ութ տարի, ես հնարավորություն չունեցա իմ ուսումը շարունակել, հակառակ ցանկությանս: Այժմ ամեն հնարավորություն ունեմ սովորելու. սովորում եմ վառ եռանդով, ազատ հայրենիքում, հարազատ Հայկական Համալսարանում: Բացարձակ գերազանցիկ եմ:

Նորից հնչում է ղազար. դասախոսության

հաջորդ ժամն է: Ես հնարավորություն չեմ ունենում անձամբ, մի առ մի, ծանոթանալ ներկա եղող մյուս գերազանցիկների հետ:

Երկար ու լայն միջանցքներով, մոնումենտալ սանդուխքներով, դեպի լսարանները շտապող աշխույժ և կենսալից ուսանողների և ուսանողուհիների միջով անցնելով, իջնում եմ Արևմտյան պողոտան և վերադառնում պեյզաժի վրա ցուցացող պայծառ արեգակը:

Հայրենադարձ ուսանողների դեմքերն ու հոգիները պայծառ են և զվարթ՝ ինչպես զարնանային արեգակը:

Ս. ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

ԴԱՐԵՐ ԱՌԱՋ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ ՏԱՐՎԱԾ ՍԵՒԻ ՏԵՍԱԿԸ ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԻ ՎՐԱ

Արտասահմանում ապրող ամեն մի ազնիվ հայր հայացքն ուղղված է դեպի իր նվիրական հայրենիքը՝ Սովետական Հայաստան: Սրա համար չկա ավելի մեծ ցանկություն, քան վերջ դնել իր թափառական կյանքին, գալ ազատ Հայաստան և օգտվել նրա ստեղծած հոգեկան ու նյութական առատ բարիքներից. նա ձգտում է աշխատել ու ստեղծագործել իր հարազատ հայրենիքում:

Այդպիսի հայրենադարձներից է Մկրտիչ Դեմիրջյանը: Նա մասնագիտությամբ բանջարաբույժ է: Անցյալում աշխատել է Ֆրանսիայի սելեկցիոն փորձադաշտերից մեկում: Նա սիրել է իր մասնագիտությունը, բայց աշխատանքի պայմաններից երբեք դուր չէ եղել. փողով են գնել և՛ իրեն, և՛ իր աշխատանքը: Դեմիրջյանը որոշել է անհապաղ հայրենիք վերադառնալ:

1947 թվականի սեպտեմբեր ամսում Դեմիրջյանը ապրեց հրճվածից օրեր. իրագործվեց նրա տարիների ցանկությունը— Ֆրանսահայ մի մեծ կարավանի հետ նա մեկնեց Հայրենիք: Ուր դնելով «Թուսիա» նավի վրա, նա զգաց, որ ինքն արդեն ազատ է և նոր հեռանկարներ են բացվում իր առջև. «Գնում եմ Հայրենիք, որտեղ ինձ կտան սելեկցիոն աշխատանքներ կատարելու համար իմ ցանկացած հնարավորությունները»,— մտածում էր նա:

Սովետական Հայաստանում ամեն մի հայրենադարձի համար կար համապատասխան աշխատանք: Դեմիրջյանը, առանց ժամանակ կորցնելու, աշխատանքի անցավ բանջարաբուծական սելեկցիոն կայանում: Այստեղ բոլորը աշխատում են միջուրինյան ուղիով:

Ազգակիցների հարազատ շրջապատը անասելի ոգևորեց հայրենադարձին, աշխատանքի և ստեղծագործելու մեծ եռանդ տվեց նրան: Նա այնքան շուտ յուրացրեց Միջուրինի ուսմունքը և այնպիսի արդյունավետ աշխատանք կատարեց, որ դարձավ սելեկցիոն կայանի լավագույն աշխատողներից մեկը: Աշխատակիցների հետ միասին, գյուղատնտեսական գիտությունների թեկնածու Անահիտ և Անանյանի ղեկավարությամբ, Մկրտիչ Դեմիրջյանը կատարում էր սելեկցիոն աշխատանքներ: Նրան հանձնարարված է փորձարկել դրամադիների մի տեսակը՝ արժեքավոր մի սեխ, որն ունի իր հետաքրքիր պատմություն: Այդ սեխի պատմությունը որոշ չափով կապված է հենց հայրենադարձ աշխատող Մկրտիչ Դեմիրջյանի անվան հետ:

Ֆրանսիայում եղած ժամանակ Դեմիրջյանը իմացել էր, որ Ֆրանսիայում տարածված «Կանտալուպ» կոչվող սեխը ներմուծված է: 15-րդ դարում Ֆրանսիացիները այդ սեխի սերմերը Իտալիայից տարել են իրենց երկիրը և աճեցրել: Ֆրանսիական և ռուսական աղբյուրներից հայտնի է, որ սեխի այդ տեսակը իտալական միսիոներները Հայաստանից են տարել:

Դեմիրջյանը գիտեր, որ հայերի գաղթերի հետևանքով, անհետացած պիտի լինեն սեխի շատ տեսակներ: Նա ենթադրում էր, որ կարող է անհետացած լինել նաև «Կանտալուպ» կոչվող այս տեսակը: Դրա համար էլ նա հատուկ սելեկցիոն աշխատանք է կատարում այդ ուղղությամբ Ֆրանսիայում, ընտրում է

լավագույն սերմերը և իր հետ բերում հայրենիք:

Սեւեկցիոն կայանը ընդունեց Դեմիրջյանի առաջարկը: Նրան տրամադրվեց փորձադաշտ, տրվեց սեւեկցիոն աշխատանք կատարելու ուղղություն և բոլոր անհրաժեշտ պայմաններն ու մասնագիտական օգնությունը: 1948 թվականին, դարեր անցնելուց հետո, հայրենի հողում նորից ցանվեցին Հայաստանից դուրս տարված սերմերը: Հայաստանի արգավանդ հողում, արևի կենսատու ճառագայթների շնորհիվ, ստացվեց հիմնալի պտուղ, որը շատ կողմերով գերազանցում է Ֆրանսիայում աճող սեխից: Հայաստանի պայմաններում զգալի բարձրացավ սեխի քաղցրությունը: Նա իր քաղցրությամբ գերազանցում է աշխարհում եղած շատ սեխերից:

Սեխի քաղցրության անալիզը, որը կատարվել է Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների Ակադեմիայի Պոտաբոնոմիայի Ինստիտուտի լաբորատորիաներում, ցույց է տվել, որ հայրենիք բերված սեխի մեջ շաքարային նյութների տոկոսը հասնում է 10,92-ի, իսկ քաղցրության աստիճանը՝ 17,61-ի:

Դեմիրջյանն այդ վերագրում է միշտորինյան վերափոխող բիոլոգիային: Դա դեռ քիչ է համարում նա և աշխատում է էլ ավելի բարձրացնել քաղցրության տոկոսը:

Երբ առաջին տարին Դեմիրջյանը փորձականորեն ստացավ հաջող բերք, և սեխն էլ արժանացավ բոլորի հավանությանը, նա մտածեց փոխել սեխի հին անունը: Երկար պրպտումներից հետո, նրա մտքում ծագեց մի հիանալի անուն՝ «Հայրենադարձ»: Նրա համար հրձվանք էր այդ հայտնաբերությունը, որովհետև այդ անունը լիովին համապատասխանում էր տեսակի պատմությանը:

«Հայրենադարձ» այդ սեխի առաջին բերքից ճաշակել են շատ մարդիկ: Նա հետազոտվել է մի քանի գիտական հիմնարկներում: Նախատեսված է այս տարի ավելի շատ ցանել և հետազայում լայնորեն տարածել այն:

«Ես ցանկանում եմ, — ասում է Դեմիրջյանը, — որ միշտորինյան լավագույն սերմերի կողքին աճի նաև «Հայրենադարձ» սեխը, որը մի շատ համեստ նվեր է իմ հայրենիքին. նա անշափ հարուստ է ընտիր պտուղներով, թող այս մեկն էլ ավելանա նրանց վրան:

«Հայրենադարձ» սեխն ունի բերքի երկար տևողություն, հուլիսի 15-ից սկսած հասունանում է և տևում մինչև սեպտեմբերի վերջը, տալով առատ պտուղներ: Պտղի միջին քաշը՝ 2—2,5 կիլոգրամ է: Մի բույսից ստացվում է, ամենապակասը, 6 հատ պտուղ: Նա գնդաձև է, շատ հյութալի, բուրավետ և ախորժահամ:

Դեմիրջյանը ներկայումս մշակում է «Հայրենադարձ» սեխի ադրոտիսիկան, աշխատում է սեւեկցիոն ճանապարհով ավելացնել նրա քաղցրության տոկոսը և որ ամենակարևորն է, բարելավել այդ տեսակը, լիովին հարմարեցնելով Հայաստանի պայմաններին: Դեմիրջյանը շատ լավ է հասկացել, որ միանգամայն հնարավոր է արտաքին պայմանների փոփոխմամբ ստանալ բույսի լավագույն գծեր, որոնք ժառանգաբար փոխանցվում են սերունդից սերունդ: Նա երկու տարվա ընթացքում ծանոթացավ սովետական գենետիկայի հիմունքներին, իր բոլոր փորձերը կատարեց բնության մեծ վերափոխիչ Միշտորինի տամուքի հիման վրա և ստացավ հիանալի արդյունք:

Դեմիրջյանը մեծ ցանկություն ունի առաջ գնալու, խորացնելու իր գիտելիքները: Այդ գործում նրան հատուկ օգնություն է ցույց տալիս Բանջարաբուծական սեւեկցիոն կայանը:

Այս տարի Մկրտիչ Դեմիրջյանը աշխատելու է մի կարևոր թեմայի վրա: Ավելի բարձրորակ սեխ ստանալու նպատակով նա դուրս է գալիս հետ խաչաձևելու է «Հայրենադարձ» սեխը: Նա նպատակ է դրել այդ ճանապարհով ստանալ սեխի մի տեսակ, որը պահպանի դուրսի ձևը և «Հայրենադարձ» սեխի բարձր քաղցրությունն ու բուրավետությունը: Դեմիրջյանը ունի մի լավ նպատակ. նա ձգտում է ձեռք բերել գիտական կողմ, դրա համար նյութեր է հավաքում դիսերտացիոն աշխատանքի համար: Երկու տարվա ընթացքում հայրենիքում ձեռք է բերել աշխատանքի նոր փորձ և տեսականորեն բավականաչափ պատրաստվել է: Նա աշխատում է գիտականորեն հիմնավորել իր հետազոտական աշխատանքային արդյունքները:

Այսպիսով, դարեր առաջ Հայաստանից տարված սեխի տեսակը նորից բուսնել սկսեց հայրենի հողի վրա: